

Nr 3.*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 1 § rättegångsbalken.*

Genom en den 9 januari 1948 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 19, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 1 § rättegångsbalken.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I 4 kap. 1 § rättegångsbalken stadgas bl. a., att lagfaren domare skall hava fyllt tjugofem år. Enligt 6 § lagen den 20 december 1946 om införande av nya rättegångsbalken skall beträffande behandling av ärenden, som domstol eller domare har att upptaga, gälla vad därom är stadgat. I lagen den 20 december 1946 om handläggning av domstolsärenden saknas särskilda regler om domares ålder. I 11 § sistnämnda lag finnes emellertid intagen en allmän bestämmelse att i allt, varom ej i lagen är särskilt föreskrivet, skall angående behandlingen av ärende lända till efterrättelse vad om tvistemål är stadgat, i den mån det är tillämpligt. Från denna huvudregel göres i påföljande 12 § det undantaget, att om i lag eller författning meddelats särskild föreskrift i fråga om ärende, som avses i lagen om handläggning av domstolsärenden, skall föreskriften gälla, även om den strider mot vad nämnda lag stadgar.

I domsagostadgan den 11 juni 1943 finnas intagna närmare regler angående tingsnotaries behörighet. För erhållande av förordnande som tingsnotarie fordras en tjänstgöringstid av minst sex månader såsom tingsnotarieaspirant men kräves icke viss ålder. Rörande tingsnotaries allmänna behörighet att på eget ansvar utföra göromål ha i 16 § lämnats detaljerade föreskrifter. Därutöver må enligt 17 § tingsnotarie, som vunnit nödig erfarenhet beträffande uppgift, varom är fråga, och finnes därtill skickad, efter skriftligt förordnande av häradshövdingen — i visst fall av rätten eller domare — utföra vissa andra närmare angivna göromål. Efter hovrättens förordnande må tingsnotarie jämlikt 18 § tjänstgöra som inskrivningsdomare eller handlägga till bouppteckningsprotokollet hörande ärenden (ärenden angående bouppteckning, arvsskatt, kvarlåtenskapsskatt, testamentsbevakning, åtgärder, som avses i 9 kap. lagen om arv och 8 kap. lagen om testamente, äktenskapsförord, avhandlingar om lösöre köp och kallelse å okända borgenärer). Enligt samma paragraf äger vidare efter hovrätts förordnande

tingsnotarie, som uppnått tjugofem års ålder och tjänstgjort i domsaga såsom tingsnotarie eller tingsnotarieaspirant under ett år, handlägga i stadgandet angivna mål och ärenden samt utföra vissa ytterligare på härads-hövdingen eljest ankommande göromål. Slutligen ha i 19 § angivits förut-sättningarna för meddelande av förordnande för tingsnotarie att förvalta härads-hövdingeämbete med vidsträcktare befogenhet än som medgivits i 18 §.

Nu återgivna regler i domsagostadgan ha jämlikt särskild kungörelse den 12 december 1947 (nr 911) trätt i kraft den 1 januari 1948, varvid dock i ett övergångsstadgande samtidigt föreskrivits, att intill dess Kungl. Maj:t an-norlunda förordnar tingsnotarie, som ej fyllt 25 år, ej må på eget ansvar ut-föra andra än vissa närmare angivna göromål, samtliga av beskaffenhet att icke vara hänförliga till självständigt utövande av domarverksamhet.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, till en början följande.

»I 4 kap. 1 § nya rättegångsbalken stadgas bl. a., att lagfaren domare skall hava fyllt tjugufem år. Bestämmelsen avser omedelbart endast rättegång i allmänhet men torde, i den mån ej annat föreskrives, bli tillämplig även i fråga om specialprocess samt handläggning av inskrivningsärenden och andra ärenden som skola upptagas av domstol eller domare.»

Efter att ha erinrat om före nya rättegångsbalkens ikraftträdande gällande regler fortsätter departementschefen:

»Under den nya processordningen bli handläggningen och avdömandet av rättegångsmålen ett mycket krävande arbete. Det är därför av desto större vikt att härads-hövdingarna alltjämt kunna befrias från mindre väsentliga uppgifter. Detta skulle emellertid mången gång möta svårigheter, därest kravet på tjugufem års ålder såsom villkor för utövning av domar-ämbete skulle upprätthållas i full utsträckning. Det torde icke vara alltför sällsynt att i en domsaga icke finnes någon notarie som uppnått nämnda ålder. Än vanligare torde vara att åldersfördelningen är sådan, att arbetet icke kan organiseras rationellt utan att även yngre krafter utnyttjas.

Med hänsyn till det sagda är det tydligen önskvärt att nu ifrågavarande behörighetsregel i nya rättegångsbalken uppmjukas. Även den som ej fyllt tjugufem år bör kunna förordnas att utöva domarämbete, dock endast i begränsad omfattning och i enlighet med bestämmelser som meddelas av Kungl. Maj:t.

Den sålunda särskilt begränsade behörigheten bör i första hand avse att tjänstgöra såsom inskrivningsdomare. Denna uppgift har alltsedan in-skrivningslagens ikraftträdande den 1 januari 1933 kunnat anförtros även åt de yngre notarierna utan att detta medfört någon olägenhet. Med inskriv-ningsdomarskapet skall enligt 7 § lagen den 20 december 1946 (nr 807) om handläggning av domstolsärenden i allmänhet följa skyldighet att upp-taga jämväl ärenden angående äktenskapsförord, bouppteckningar, testa-mentsbevakningar, lösöre köp o. d. Det är därför önskvärt att kravet på

tjugufem års ålder eftergives också beträffande dessa ärenden. Någon principiell invändning torde ej heller kunna riktas häremot. De ifrågavarande göromålen fordra visserligen stor noggrannhet men ställa icke samma krav på erfarenhet och mognad som den egentligt dömande verksamheten. Det samma gäller de uppgifter som, vid sidan av inskrivningsdomarsysslan, omförmålas i 16 och 17 §§ domsagostadgan i den mån de överhuvud äro att hänföra till självständigt utövande av domarverksamhet. Även dessa uppgifter böra därför alltjämt kunna utan särskild åldersbegränsning överlämnas åt tingsnotarie.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet. Före den 1 januari 1948 var tingsnotarie enligt då gällande regler i domsagostadgan behörig att även före fyllda tjugufem år fullgöra vissa på innehavare av domarämbete ankommande göromål. Vid tillkomsten av 4 kap. 1 § rättegångsbalken var icke avsett, att den skulle medföra någon ändring i sagda bestämmelser. Frågan om behandlingen av ärenden som domstol eller domare hade att upptaga hänsköts till avgörande i annat sammanhang. Inom utskottet har gjorts gällande, att den sedermera tillkomna lagstiftningen om handläggning av domstolsärenden icke lägger hinder i vägen för Kungl. Maj:t att i erforderlig utsträckning för lättande av den lagfarne domarens arbetsbörda i domsagostadgan meddela bestämmelser om befogenhet för tingsnotarie under tjugufem år att handlägga ärenden, som eljest skulle ankommit på domaren, samt att någon lagändring för den skall icke vore behöfelig. Utskottet vill emellertid icke motsätta sig att ett förtydligande sker genom lagändring. Den i propositionen föreslagna lagändringen synes utskottet dock innebära en längre gående fullmakt för Kungl. Maj:t att dispensera från bestämmelsen om lagfaren domares ålder än som av motiveringen till lagändringen påkallas. Frågan synes utskottet vinna en lämplig lösning på det sätt, att huvudbestämmelsen om lagfaren domares ålder behålles oförändrad i paragrafens första stycke, medan tredje stycket utvidgas med ett stadgande, som lämnar Kungl. Maj:t befogenhet att särskilt förordna angående behörighet för den, som ej fyllt tjugufem år, att fullgöra domaruppgift av mindre omfattning.

Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t utnyttjar den erhållna befogenheten på sådant sätt, att domargöromål överlämnas till befattningshavare under tjugufem år i huvudsak endast i den omfattning, som framgår av bestämmelserna i 16—18 §§ domsagostadgan i lydelse den 12 december 1947. Om Kungl. Maj:t anser erforderligt att i något väsentligt hänseende göra ytterligare bruk av ifrågavarande befogenhet, bör enligt utskottets mening riksdagens yttrande inhämtas.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring, att riksdagen funnit ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g**om ändrad lydelse av 4 kap. 1 § rättegångsbalken.**

Härigenom förordnas, att 4 kap. 1 § rättegångsbalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

4 KAP.**1 §.**

Lagfaren domare skall vara svensk medborgare och hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

Lagfaren domare skall vara svensk medborgare och *hava fyllt tjugufem år samt* hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

Ej må — — — — — i konkurstillstånd.

Den som ej fyllt tjugufem år må utöva domarämbete allenast i den begränsade omfattning Konungen bestämmer.

Om kunskapsprov och villkor i övrigt för utövande av domarämbete förordnar Konungen.

Angående behörighet för den som ej fyllt tjugufem år att fullgöra domaruppgift av mindre omfattning samt om kunskapsprov och villkor i övrigt för utövande av domarämbete förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Stockholm den 3 februari 1948.

På första lagutskottets vägnar:

AXEL LINDQVIST.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Branting, Ahlkvist, Lodenius, Krügel, Ekströmer, Löthner och Weiland;

från andra kammaren: herrar Lindqvist, Olsson i Mellerud, Berg, Lindberg, Landgren, Gustafsson i Lekåsa, Ljungqvist och Anthy.

Reservation

av herrar *Olsson i Mellerud, Berg och Lindberg.*